

LUCAS
voor
IEDEREEN

deel 1

Voor

Margaret Eleanor Forman
(zelf ook historicus)

Met dankbaarheid voor de liefde, steun en het gebed
meer dan vijftig jaar lang

LUCAS
voor
IEDEREEN

DEEL 1

MET BIJBELSTUDIEGIDS

TOM
WRIGHT

© Nicholas Thomas Wright 2001, 2004
Oorspronkelijke uitgever Society for Promoting Christian Knowledge,
Londen
Oorspronkelijke titel *Luke for Everyone* en *Luke for Everyone Study Guide*, in
het Nederlands verdeeld over twee delen
© Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker, 2014
De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands
Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

Vertaling drs. David de Vos
Vertaling Bijbelstudiegids Roelof Postuma
Omslagontwerp Monica Capoferri
Omslagfoto Andrea Rossi

www.uitgeverijvanwijnen.nl
ISBN 9789051943108
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvou-
digd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without
previous written permission from the publisher.

INHOUD

<i>Kaart van Palestina</i>		8
<i>Introductie</i>		9
Lucas 1,1-4	Proloog	13
Lucas 1,5-25	Gabriël bezoekt Zacharias	17
Lucas 1,26-38	De aankondiging van de geboorte van Jezus	21
Lucas 1,39-56	Het Magnificat: Maria's loflied	26
Lucas 1,57-80	Het loflied van Zacharias	30
Lucas 2,1-20	De geboorte van Jezus	34
Lucas 2,21-40	Simeon en Hanna	38
Lucas 2,41-52	Jezus als jongen	42
Lucas 3,1-9	De verkondiging van Johannes de Doper	46
Lucas 3,10-20	Johannes de Doper in gesprek met de menigte	50
Lucas 3,21-38	De doop en het geslachtsregister van Jezus	54
Lucas 4,1-13	Verzoeking in de woestijn	58
Lucas 4,14-30	Jezus krijgt tegenstand in Nazaret	62
Lucas 4,31-44	De gezaghebbende genezingen van Jezus	67
Lucas 5,1-11	De wonderbaarlijke visvangst	70
Lucas 5,12-16	De genezing van de huidvraatlijder	74
Lucas 5,17-26	De genezing van de verlamde die door het dak naar beneden werd gelaten	77
Lucas 5,27-39	Vragen over tafelgezelschap en vasten	81

INHOUD

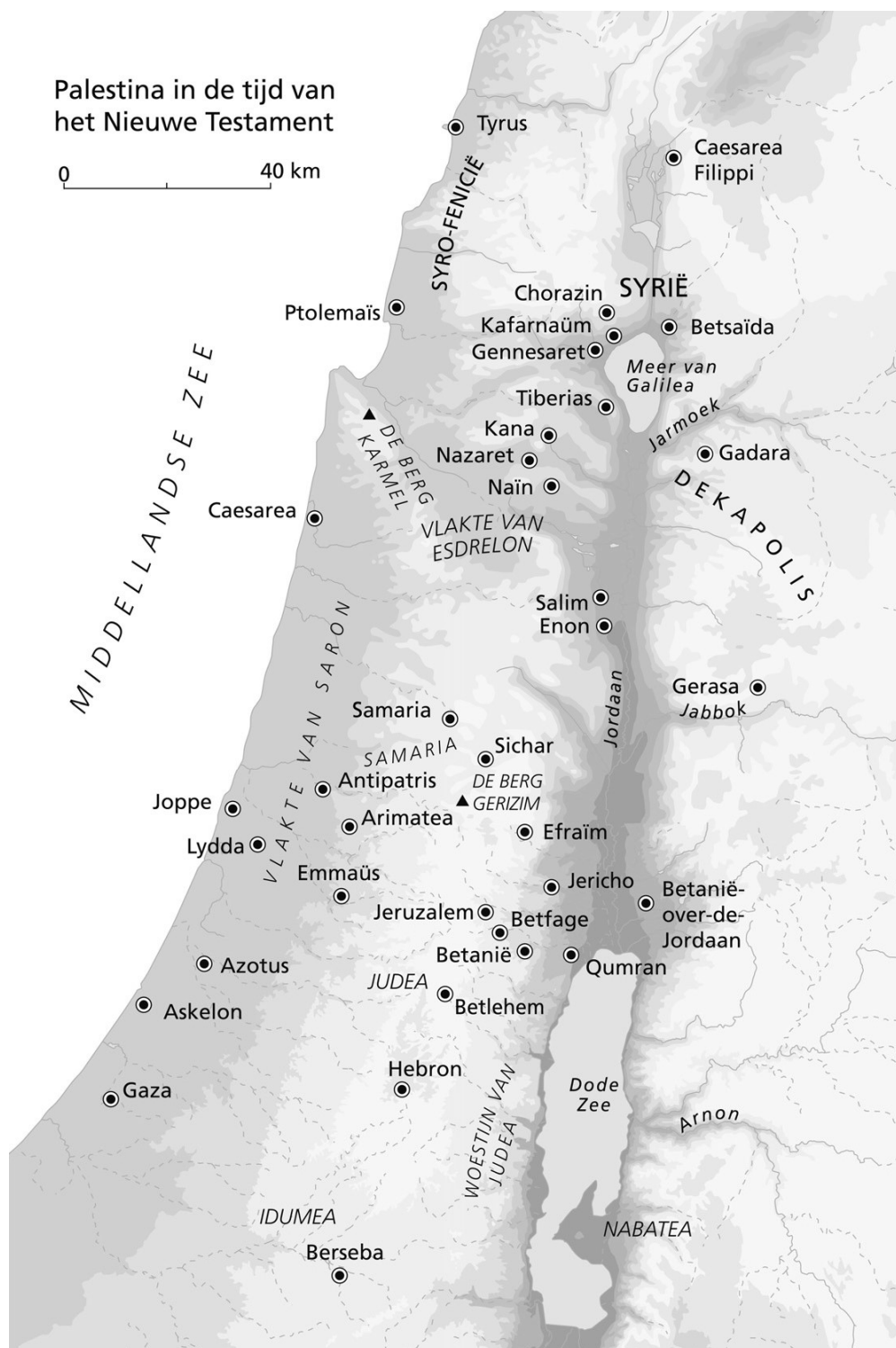
Lucas 6,1-11	Onderwijs op de sabbat	85
Lucas 6,12-26	De zaligsprekingen	89
Lucas 6,27-38	Je vijanden liefhebben	92
Lucas 6,39-49	Anderen oordelen en echte gehoorzaamheid	95
Lucas 7,1-10	De genezing van de slaaf van de centurio	99
Lucas 7,11-17	De opwekking van de zoon van de weduwe	103
Lucas 7,18-35	Jezus en Johannes de Doper	106
Lucas 7,36-50	Jezus wordt gezalfd door een zondares	110
Lucas 8,1-15	De gelijkenis van de zaaier	114
Lucas 8,16-25	Jezus kalmeert de storm	118
Lucas 8,26-39	De genezing van de bezetene	122
Lucas 8,40-56	Het dochtertje van Jäirus en de vrouw met de chronische bloedingen	125
Lucas 9,1-17	De twaalf uitgezonden en het voeden van de vijfduizend	129
Lucas 9,18-27	Petrus verklaart dat Jezus de messias is	133
Lucas 9,28-45	De verheerlijking op de berg	136
Lucas 9,46-62	Wat betekent het om leerling te zijn	140
Lucas 10,1-16	Jezus zendt de tweeënzeventig uit	144
Lucas 10,17-24	Jezus juicht	148
Lucas 10,25-37	De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan	151
Lucas 10,38-42	Marta en Maria	155
Lucas 11,1-13	Het Onze Vader	158
Lucas 11,14-28	Jezus en Beëlzebul	162
Lucas 11,29-41	Het teken van Jona	166
Lucas 11,42-54	Wee de farizeeën	170
Lucas 12,1-12	Verdere waarschuwingen	174

INHOUD

Lucas 12,13-34	De gelijkenis van de rijke dwaas	178
Lucas 12,35-48	Jezus roept op tot waakzaamheid	182
Lucas 12,49-59	Het duiden van de tekenen van de tijd	186
<i>Woordenlijst</i>		191
BIJBELSTUDIEGIDS		211
<i>geschreven samen met Patty Pell</i>		

Palestina in de tijd van het Nieuwe Testament

0 40 km

INTRODUCTIE

De allereerste keer dat iemand in het openbaar de mensen over Jezus vertelde, was het heel duidelijk: deze boodschap is voor *iedereen*.

Het was een geweldige dag – het wordt wel de geboortedag van de kerk genoemd. De machtige wind van Gods Geest had door de volgelingen van Jezus gewaaid, waardoor ze gevuld waren met een nieuwe vreugde en zich van Gods aanwezigheid en kracht bewust waren. Hun leider, Petrus, had een paar weken daarvoor nog gehuild als een baby, omdat hij gelogen en gevloekt had en zelfs had ontkend Jezus te kennen. Nu stond hij aan een enorme menigte uit te leggen dat er iets was gebeurd wat de wereld voorgoed had veranderd. Wat God voor hem, Petrus, had gedaan, begon hij nu voor de hele wereld te doen: nieuw leven, vergeving, nieuwe hoop en kracht begonnen te bloeien als lentebloemen na een lange winter. Een nieuw tijdperk was begonnen, waarin de levende God nieuwe dingen zou gaan doen in de wereld – en het zou beginnen op die plaats, op dat tijdstip met de mensen die naar hem aan het luisteren waren.

‘Deze belofte is voor *jullie*,’ zei hij, ‘en voor jullie kinderen en voor iedereen die ver weg is’ (Handelingen 2,39). Het was niet alleen voor de persoon die naast je stond. Het was voor iedereen.

Petrus’ woorden kwamen uit: Binnen opvallend korte tijd verbreidde de jonge beweging zich over het grootste gedeelte van de in die tijd bekende wereld. En één manier waarop de belofte aan *iedereen* bekend werd, was door de teksten van de eerste christelijke leiders. Deze korte geschriften – voor het grootste gedeelte brieven en verhalen over Jezus –

INTRODUCTIE

werden wijd verspreid en gretig gelezen. Ze waren nooit bedoeld voor een religieuze of intellectuele elite. Vanaf het eerste begin waren ze bedoeld voor iedereen.

Dat is in onze tijd niet anders. Natuurlijk, het is van belang dat sommige mensen tijd en zorg besteden aan vragen met betrekking tot de geschiedenis, de betekenis van de originele woorden (de eerste christenen schreven in het Grieks) en wat precies het effect was van wat verschillende schrijvers zeiden over God, Jezus, de wereld en zichzelf. Op dat soort werk is deze serie, *De Bijbel voor iedereen*, grotendeels gebaseerd. Maar het doel van al die boeken is dat de boodschap bekend kan worden bij iedereen, vooral bij mensen die normaal geen boek met voetnoten en Griekse woorden zouden lezen. Voor dat soort mensen zijn de boeken uit deze serie geschreven. En daarom staat er een woordenlijst achterin, met de belangrijkste woorden die je nodig hebt om verder te kunnen komen en een simpele beschrijving van wat ze betekenen. Telkens als je een woord **vetgedrukt** in de tekst ziet staan, kun je achterin opzoeken hoe het ook al weer precies zat.

Er zijn vandaag de dag natuurlijk veel vertalingen van het Nieuwe Testament beschikbaar. Degene die ik hier aanbied, is gemaakt voor dezelfde soort lezer: een die wellicht niet direct de meer formele, soms zelfs zware toon van sommige standaardvertalingen zou begrijpen. Ik heb uiteraard geprobeerd zo dicht mogelijk bij het origineel te blijven, maar mijn belangrijkste doel is geweest er zeker van te zijn dat de woorden niet alleen tot sommige mensen kunnen spreken, maar tot iedereen.¹

¹ Het vertalen van Wrights bijbelvertaling zorgt voor te veel afstand van de grondtekst. Daarom wordt voor deze serie de *Nieuwe Bijbelvertaling* (NBV) gebruikt, die met hetzelfde doel is vertaald. Namen en citaten in de lopende tekst zijn waar mogelijk ontleend aan de NBV. [noot van de vertaler]

INTRODUCTIE

Dit deel uit de serie gaat over een van de meest briljante teksten uit het vroege christendom. Lucas vertelt ons dat hij de mogelijkheid had om van een afstand te kijken naar de buitengewone gebeurtenissen, te praten met de mensen die erbij betrokken waren, een aantal bestaande teksten te lezen en zo zijn eigen, redelijk complete versie te maken. Daardoor konden zijn lezers de waarheid leren over alles wat met Jezus te maken had. Hij was een beschaafde en geletterde man, de eerste echte historicus die over Jezus schreef. Zijn boek plaatst Jezus niet alleen in het hart van de Joodse wereld van de eerste eeuw, maar ook in het hart van de Romeinse wereld, waar het christelijke evangelie explodeerde en alles radicaal zou gaan veranderen. Dus hier is het: *Lucas voor iedereen!*

Tom Wright

LUCAS 1,1-4

Proloog

¹Nadat reeds velen zich tot taak hebben gesteld om een verslag te schrijven over de gebeurtenissen die zich in ons midden hebben voltrokken, ²en die ons zijn overgeleverd door degenen die vanaf het begin ooggetuigen zijn geweest en dienaren van het Woord zijn geworden, ³leek het ook mij goed om alles van de aanvang af nauwkeurig na te gaan en deze gebeurtenissen in ordelijke vorm voor u, hooggeachte Theofilus, op schrift te stellen, ⁴om u te overtuigen van de betrouwbaarheid van de zaken waarin u onderricht bent.

‘RUIMTEWEZENS ONTVOERDEN MIJN BABY’, schreeuwt de krantenkop. Of misschien ‘OMA ZWEMT DE OCEAAN OVER’. En wat zeggen mensen dan? ‘Het moet wel waar zijn, het stond in de krant.’ ‘Ik zag het op tv.’ ‘Degene die het mij vertelde, hoorde het van iemand die er bij was toen het gebeurde’.

We hebben geleerd om hierom te lachen. Nieuws wordt ‘verpakt’, om ons te vertellen wat we willen horen. Televisiecamera’s misleiden ons vaak. En verhalen die je hoort van een ‘vriend van een vriend’ kunnen net zo goed verzonnen zijn. Hoe weten we wat we moeten geloven?

Lucas begint zijn **evangelie** met een lange, formele zin, als een enorme marmeren ingang die je op indrukwekkende wijze welkom heet in een groot gebouw. Hij vertelt ons op deze manier dat hier iets stevigs staat, iets wat je kunt vertrouwen. In het Middellandse Zeegebied, in de eerste eeuw gebruikten schrijvers dit soort openingszinnen vrij vaak. Lezers wisten dan dat ze een serieus, goed gedocumenteerd stuk voor zich hadden. Dit was niet in de gauwigheid geschreven of een verzameling losse aantekeningen. Het zou in de hele wereld over-eind blijven staan.

LUCAS 1,1-4 Proloog

‘Natuurlijk’, denken wij met onze wantrouwige moderne geesten, ‘zo zou iedereen beginnen.’ Maar kijk eens naar wat hij beweert. Lucas vraagt ons niet om hem gewoon te vertrouwen, hij baseert zich op heel veel bewijsmateriaal. Anderen hebben ook over deze gebeurtenissen geschreven. Hij gebruikt die teksten als bronmateriaal, en sommige daarvan kunnen we zelf nagaan. Hij heeft contact gehad met ooggetuigen die hem hebben verteld wat ze zagen en hoorden. En, misschien wel het belangrijkste, hij heeft naar gerespecteerde leraren geluisterd, die in de plaatselijke gemeenschappen onderwijs gaven. Daar moeten we even wat langer bij stilstaan.

Bedenk eens hoe een dorp in het oude Palestina eruit zag. Ze hadden geen gedrukte boeken of kranten, televisie of radio. Ze hadden officiële verhalenvertellers. Soms gebeurden er belangrijke dingen: een aardbeving, een oorlog of het bezoek van een keizer. Binnen een paar dagen zou het verhaal in het hele dorp verteld worden, en zo vaste vorm krijgen. Iedereen kende het verhaal, maar sommige van de betere verhalenvertellers werden door de anderen erkend als degenen die geschikt waren om het te vertellen.

En dat deden ze dan ook. Ze zouden het verhaal niet veranderen of aanpassen. Als ze dat wel deden, zou het opvallen en zouden de anderen hen corrigeren. Misschien lijkt het nog het meest op wat er in onze moderne westerse wereld gebeurt als er binnen een familie een verhaal of anekdote bestaat, waarbij iedereen meestal wel weet wat er gaat komen. Op dezelfde manier verander je ook niet de woorden van je volkslied, of van de liedjes die je als kind zong. Dus toen Lucas, in de tweede helft van de eerste eeuw, de dorpen in Palestina en Syrië bezocht en luisterde naar de verhalen die de officiële verhalenvertellers vertelden – hij noemt ze ‘dienaren van het Woord’ – wist hij dat hij goed en betrouwbaar bewijs in handen had, dat direct teruggreep op de eerdere gebeurtenissen. Vijfhonderd jaar daarvoor had Plato gezegd dat dingen opschrijven niet zonder risico’s was. Menselijke herinneringen, zo dacht hij,

LUCAS 1,1-4 Proloog

waren de beste manier om dingen op een rijtje te zetten en door te geven. In de eeuw na Lucas verklaarde een van de grote christelijke leraren dat hij liever een levend getuigenis had dan teksten. Je weet nooit waar een boek vandaan komt, maar je kunt getuigen in de ogen kijken, en zelf besluiten of je ze wilt vertrouwen.

Maar waarom schrijft Lucas dit dan allemaal op? Snijdt hij zichzelf niet in de vingers? Wie was hij eigenlijk, en wanneer schreef hij?

Ik zou graag willen dat we zeker wisten wie de schrijver van dit boek is, maar in feite weten we dat niet. We noemen hem 'Lucas', omdat de kerk al heel vroeg zei dat hij dit evangelie en de Handelingen van de Apostelen heeft geschreven (in Handelingen 1,1 kun je zien dat Handelingen door dezelfde persoon geschreven lijkt te zijn, en in beide boeken zijn verschillende aanwijzingen te vinden dat dit ook echt zo is). Het zou heel goed kunnen dat hij de Lucas is die door Paulus wordt genoemd als een van zijn medewerkers (Kolossenzen 4,14, Filemon v.24, 2 Timoteüs 4,11). Hij zou zijn boek ergens tussen 50 en 90 n.C. geschreven kunnen hebben. Er was tijd nodig voor de 'velen' om hun teksten te schrijven en te laten circuleren, maar er is eigenlijk ook niet echt een reden om aan te nemen dat hij pas in 90, of zelfs 80, zijn boek geschreven heeft. Het is waarschijnlijk een redelijke veronderstelling dat hij inderdaad Lucas, een van Paulus' vrienden, was en dat hij zijn boek in de jaren 60 en 70 van de eerste eeuw heeft geschreven.

De belangrijkste reden dat hij schrijft, is dat de **boodschap** over Jezus zich overal verspreid heeft, veel verder dan de oorspronkelijke gemeenschappen in de gebieden waar Jezus zelf geweest was. Petrus, Paulus en andere zendelingen hadden de boodschap in alle richtingen verspreid, en ongetwijfeld gingen er verdraaide, verwarde en misleidende berichten rond over wie Jezus precies was, wat hij gedaan en gezegd had en wat er met hem gebeurd was. Lucas weet dat er al andere schrijvers zijn die

LUCAS 1,1-4 Proloog

alles op papier wilden zetten, maar hij heeft een breder publiek voor ogen, een opgeleid, intelligent publiek dat op zoek is naar de feiten. ‘Hooggeachte Theofilus’ zou een bestaand persoon kunnen zijn, misschien een Romeinse gouverneur of plaatselijke ambtenaar, die Lucas heeft leren kennen. Het kan ook een literair middel zijn, een manier om een willekeurig persoon aan te spreken die over het christendom heeft gehoord, wellicht ‘iemand die van God houdt’ (dat betekent ‘Theofilus’ in het Grieks). Hij suggereert in ieder geval dat ‘Theofilus’ al officieel onderwijs over Jezus heeft gehad en over wat het betekent hem te volgen, dus misschien schrijft hij ook voor nieuwe gelovigen, die graag meer willen leren.

Hoe dan ook, als hij eind jaren zestig of begin jaren zeventig schrijft, zou de verschrikkelijke oorlog die destijds in Palestina woedde ook een reden kunnen zijn. In 66 kwamen de Joden in opstand tegen de Romeinse bezettingsmacht. Dit kwam ten einde toen Jeruzalem, na een lange belegering, in 70 werd verwoest. Het gevolg was dat in veel steden en dorpen, waar de mensen Jezus hadden gezien en gekend, de inwoners voor een groot deel gedood waren. Niet alleen stierf de oudere generatie uit, ook kringen die het optreden van Jezus hadden meegemaakt raakten verstrooid of waren ten onder gegaan. De verhalen hadden voor hun overlevering een vredige, stabiele samenleving nodig. En ze liepen nu het gevaar verloren te gaan. De boodschap zou niet doorgegeven worden aan de volgende generatie, tenzij er stappen genomen werden om die te boek te stellen. En omdat Lucas, net als alle eerste christenen, geloofde dat de dingen die echt gebeurd waren – wat wij de historische feiten zouden noemen – de wereldgeschiedenis hadden veranderd, was het essentieel dat ze zo helder en duidelijk mogelijk werden gerepresenteerd.

Lucas creëert zo een grandioze toegang tot zijn evangelie. Hij nodigt ons uit om binnen te komen en ons thuis te voelen. Hier zullen we zekerheid vinden, een vaste basis voor een blijvend **geloof**.

LUCAS 1,5-25

Gabriël bezoekt Zacharias

⁵Toen Herodes koning van Judea was, leefde er een priester die Zacharias heette en tot de priesterafdeling Abia behoorde. Zijn vrouw, Elisabet, stamde af van Aäron. ⁶Beiden waren vrome en gelovige mensen, die zich strikt aan alle geboden en wetten van de Heer hielden. ⁷Ze hadden geen kinderen, want Elisabet was onvruchtbaar, en beiden waren al op leeftijd.

⁸Toen de afdeling van Zacharias eens aan de beurt was om de priesterdienst te vervullen, ⁹werd er volgens het gebruik van de priesters geloot en werd Zacharias door het lot aangewezen om het reukoffer op te dragen in het heiligdom van de Heer. ¹⁰De samengestroomde menigte bleef buiten staan bidden terwijl het offer werd gebracht. ¹¹Opeens verscheen hem een engel van de Heer, die aan de rechterkant van het reukofferaltaar stond. ¹²Zacharias schrok hevig bij het zien van de engel en hij werd door angst overvallen. ¹³Maar de engel zei tegen hem: ‘Wees niet bang, Zacharias, je gebed is verhoord: je vrouw Elisabet zal je een zoon baren, en je moet hem Johannes noemen. ¹⁴Vreugde en blijdschap zullen je ten deel vallen, en velen zullen zich over zijn geboorte verheugen. ¹⁵Hij zal groot zijn in de ogen van de Heer, en wijn en andere gegiste drank zal hij niet drinken. Hij zal vervuld worden van de heilige Geest terwijl hij nog in de schoot van zijn moeder is, ¹⁶en hij zal velen uit het volk van Israël tot de Heer, hun God, brengen. ¹⁷Als bode zal hij voor God uit gaan met de geest en de kracht van Elia om ouders met hun kinderen te verzoenen en om zondaars tot rechtvaardigheid te brengen, en zo zal hij het volk gereedmaken voor de Heer.’

¹⁸Zacharias vroeg aan de engel: ‘Hoe kan ik weten of dat waar is? Ik ben immers een oude man en ook mijn vrouw is al op leeftijd.’ ¹⁹De engel antwoordde: ‘Ik ben Gabriël, die altijd in Gods nabijheid is, en ik ben uitgezonden om je dit goede nieuws te brengen. ²⁰Maar omdat je geen geloof hebt gehecht aan mijn

LUCAS 1,5-25 Gabriël bezoekt Zacharias

woorden, die op de voorbestemde tijd in vervulling zullen gaan, zul je stom zijn en niet kunnen spreken tot de dag waarop dit alles gaat gebeuren.'

²¹De menigte stond buiten op Zacharias te wachten, en de mensen vroegen zich af waarom hij zo lang in het heiligdom bleef. ²²Maar toen hij naar buiten kwam, kon hij niets tegen hen zeggen. Ze begrepen dat hij in het heiligdom een visioen had gezien; hij maakte gebaren tegen hen, maar spreken kon hij niet. ²³Toen zijn tempeldienst voorbij was, ging hij terug naar huis.

²⁴Korte tijd later werd zijn vrouw Elisabet zwanger. Ze leefde vijf maanden lang in afzondering en zei bij zichzelf: ²⁵De Heer heeft zich mijn lot aangetrokken. Hij heeft dit voor mij gedaan opdat de mensen me niet langer verachten.

De hoofdstad van Ierland is de prachtige oude stad Dublin. Deze stad is om vele redenen beroemd. Uit de hele wereld komen er mensen naar toe om in haar straten te wandelen, in haar pubs te drinken, haar historische gebouwen te bezoeken en de plekken te zien die wereldberoemd zijn geworden door schrijvers als James Joyce.

Misschien verrast het je, maar de meest populaire attractie in Dublin is de dierentuin. En, wellicht net zo verrassend, wat daarna de meeste bezoekers trekt is het 'Book of Kells', dat te zien is als hoogtepunt van een speciale tentoonstelling in Trinity College. Dit prachtig versierde manuscript van de evangeliën dateert ongeveer uit het jaar 800 – een stuk dichterbij de tijd van het Nieuwe Testament dan bij de onze.

De mensen die de tentoonstelling inrichtten laten het publiek niet meteen de evangeliën zelf zien. Ze hebben het slim gedaan. Eerst word je langs verschillende andere heel oude boeken geleid, die je stap voor stap voorbereiden op de grote schat zelf. Tegen de tijd dat je het hart van de tentoonstelling bereikt, ben je in gedachten al teruggedaan naar de wereld van het vroege Keltische christendom, naar de monniken die jarenlang delen van de Bijbel kopieerden en die rijk decoreerden. Dan

LUCAS 1,5-25 Gabriël bezoekt Zacharias

ben je klaar om het pronkstuk echt te kunnen waarderen.

Lucas heeft met de opening van zijn **evangelie** ook zoiets gedaan. Zijn verhaal gaat natuurlijk in de eerste plaats over Jezus, maar de naam 'Jezus' komt in de eerste dertig verzen niet voor, en Jezus zelf wordt pas geboren als we goed en wel in het verhaal zitten. Lucas gaat ons vertellen over de buitengewone zwangerschap van Maria en de buitengewone geboorte van Jezus. Maar hij weet dat onze gedachten en harten voorbereid moeten worden op dat verhaal. En daarom begint hij met het verhaal van Zacharias en Elisabet, over het dagelijkse leven van twee godvrezende mensen.

Eerst laat hij ons meeleven met de pijn in hun leven. Dit echtpaar, dat de vruchtbare leeftijd allang achter zich had gelaten, krijgt nu eindelijk een zoon, in een cultuur waarin kinderloze vrouwen bespot werden. Dit drama wordt versterkt door de komische ontmoeting tussen Zacharias en de engel (je mag de Bijbel best grappig vinden, als het ook echt zo is!). Lucas wijst ons erop dat Gods reddende plannen op ingrijpende wijze verdergaan, door dit typisch menselijke verhaal over verwarring, half-geloof en koppig plichtsbesef. De verwachte zoon zal de Bijbelse beloften vervullen, die zeiden dat God iemand zou sturen om Israël voor te bereiden op het komende goddelijke staatsbezoek. De Schriften voorspelden dat de profeet Elia op een dag terug zou komen, om het volk klaar te maken voor Gods komst. Gabriël vertelt Zacharias dat dit de taak zal zijn van Johannes.

Dit verhaal zou elke Bijbellezer doen denken aan veel oudere verhalen: Abraham en Sara kregen op hoge leeftijd een kind (Genesis 21), Rachel gaf Jakob twee zoons na jaren van kinderloosheid (Genesis 30, 35) en met name de geboorten van Simson (Rechters 13) en Samuël (1 Samuël 1). Lucas suggereert subtiel dat dit verhaal niet iets nieuws en vreemds is, maar dat het past binnen een lange reeks van Gods plannen. Het kind dat geboren zal worden, en dat **Johannes** genoemd zal worden, zal een sleutelrol spelen in de vervulling van Gods

LUCAS 1,5-25 Gabriël bezoekt Zacharias

beloften. Net als toeristen die in de stemming komen voor de belangrijkste tentoonstelling, bereidt dit verhaal ons op deze manier voor op de buitengewone gebeurtenissen die hierna snel zullen volgen.

Zacharias en Elisabet hadden dit helemaal niet verwacht. Ze waren gewoon godvrezende mensen die hun dagelijkse leven leefden. Ze waren 'vroom en gelovig', trouw aan de Joodse traditie, en hielden de wet als teken van dankbare toewijding aan God. Ze woonden buiten Jeruzalem, in de Judese heuvels. Net als alle **priesters**, uitgezonderd de hoofdpriesters die in Jeruzalem zelf woonden, kwam Zacharias naar de stad wanneer zijn afdeling aan de beurt was voor de dagelijkse Tempel-liturgie. Hij verbleef dan in kamers op het **tempel**terrein, en na afloop ging hij terug naar zijn gewone werk als leraar en leider in de plaatselijke gemeenschap. Deze keer was Zacharias door het lot aangewezen om de binnenste voorhof te betreden, uit het zicht van de leken, om wierook te offeren. Soms zijn gewone taken de context voor buitengewone visioenen.

Lucas zorgt ervoor dat hij het verhaal niet mooier maakt dan het is door Zacharias tot een grote **geloofsheld** te maken. Net als sommige leiders in het Oude Testament, is zijn eerste reactie op het nieuws het zoeken naar houvast: hij heeft een teken nodig, iets wat hem zal helpen te geloven. Hij krijgt er één, maar het is wel een straf. Je ziet het bijna voor je. Met zijn handen in zijn zij geeft de engel Zacharias een uitbrander vanwege zijn twijfel. Zacharias staat sprakeloos, en de wrange komedie gaat verder wanneer de oude priester weer naar buiten komt en de mensen door gebaren duidelijk probeert te maken wat er gebeurd is (hoe zou jij vertellen dat je een engel had gezien, als je alleen je handen en armen kon gebruiken?). Het verslag sluit natuurlijk af met Elisabets blijdschap over haar onverwachte zwangerschap.

Dit verhaal bereidt ons voor op de conceptie en geboorte van Jezus zelf, die nog opmerkelijker zijn. Het wijst ons bovendien op iets belangrijks. God werkt heel vaak door gewone

LUCAS 1,26-38 De aankondiging van de geboorte van Jezus

mensen, die doen wat ze altijd doen, die met een mix van half-geloof en toewijding klaar staan voor alles wat God in gedachten heeft. Het verhaal gaat niet alleen maar over de vreugde van Zacharias nu hij eindelijk een zoon heeft, of over Elisabets gejubel dat ze niet langer de verachting van de moeders in het dorp hoeft te verdragen. Het gaat over de grote vervulling van Gods beloften en bedoelingen. Maar de nood, hoop en angst van gewone mensen worden niet vergeten in dit grotere verhaal, juist omdat Israëls God is wie hij is – de God van overvloedige, zelf-gevende liefde, zoals Lucas ons op zoveel manieren zal gaan vertellen. Wanneer deze God op grote schaal handelt, zorgt hij ook voor de kleinere menselijke zorgen. Het drama waar nu het doek voor opgaat, is echt het verhaal van God, de wereld, en alle gewone mensen die er ooit in geleefd hebben. Zo wil Lucas het hebben.

LUCAS 1,26-38

De aankondiging van de geboorte van Jezus

²⁶In de zesde maand zond God de engel Gabriël naar de stad Nazaret in Galilea, ²⁷naar een meisje dat was uitgehuwelijkt aan een man die Jozef heette, een afstammeling van David. Het meisje heette Maria. ²⁸Gabriël ging haar huis binnen en zei: ‘Gegroet Maria, je bent begenadigd, de Heer is met je.’ ²⁹Ze schrok hevig bij het horen van zijn woorden en vroeg zich af wat die begroeting te betekenen had. ³⁰Maar de engel zei tegen haar: ‘Wees niet bang, Maria, God heeft je zijn gunst geschonken. ³¹Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet hem Jezus noemen. ³²Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal hem de troon van zijn vader David geven. ³³Tot in eeuwigheid zal hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen.’

³⁴Maria vroeg aan de engel: ‘Hoe zal dat gebeuren? Ik heb

LUCAS 1,26-38 De aankondiging van de geboorte van Jezus

immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.’³⁵De engel antwoordde: ‘De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en Zoon van God.’³⁶Luister, ook je familielid Elisabet is zwanger van een zoon, ondanks haar hoge leeftijd. Ze is nu, ook al hield men haar voor onvruchtbaar, in de zesde maand van haar zwangerschap,³⁷want voor God is niets onmogelijk.’³⁸Maria zei: ‘De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.’ Daarna liet de engel haar weer alleen.

Vraag elke eindredacteur van een krant welke verhalen het beste verkopen, en drie categorieën zullen al snel naar boven komen: seks, het koninklijk huis en religie. En als ze gecombineerd kunnen worden, des te beter. ‘LIEFDESBABY POP-STER’ klinkt goed, ‘PRINSES HEEFT GEHEIME AFFAIRE’ is al beter, ‘KONING BRENGT IN GEHEIM NACHT DOOR MET NON’ is nog beter. Dus wanneer mensen het verhaal lezen over Gabriëls bezoek aan Maria, met een kind als de toekomstige Heer van de Wereld, gaan hun gedachten makkelijk de kant op die de krant ze heeft aangeleerd. Mensen hebben in dit verhaal allerlei dingen gelezen die er niet in staan, en hebben ook heel belangrijke dingen gemist die er wel in staan.

Laten we beginnen met het meest voor de hand liggende. Het verhaal maakt duidelijk dat Jezus in Maria’s baarmoeder was ontvangen, voordat ze enige seksuele omgang had gehad. Tegenwoordig kunnen veel mensen dit niet geloven, maar ze denken vaak dat die moeilijkheid pas ontstaan is in de moderne tijd, vanwege al onze kennis over de precieze werking van bevruchting en geboorte. Dat is niet waar. De oude wereld wist niets van X-chromosomen en Y-chromosomen, maar ze wisten net zo goed als wij dat baby’s het gevolg zijn van seksuele gemeenschap. En mensen die beweerden dat ze op een andere manier zwanger waren geworden, probeerden waarschijnlijk een zedelijke en maatschappelijke overtreding te verbergen.

LUCAS 1,26-38 De aankondiging van de geboorte van Jezus

Toch wordt Maria's verhaal zowel door Lucas als door Matteüs verteld, en die versies zijn zo verschillend dat het heel onwaarschijnlijk is dat ze van elkaars versie gebruik hebben gemaakt. Met andere woorden, het lijkt erop dat het verhaal in de aller-eerste gemeentes al algemeen bekend was, en dus geen sprookje dat een paar generaties later pas bedacht is. Waarom zouden deze twee schrijvers, en de toegewijde Joods-christelijke gemeenten die deze verhalen hebben doorgegeven, zoiets bedenken en zich zo kwetsbaar maken, als ze geen goede reden hadden om te geloven dat het waar was?

Het is belangrijk om te benadrukken dat het verhaal helemaal niet zegt dat Maria een maagd bleef na de geboorte van Jezus. Dat idee is pas veel later ontstaan. Het zegt ook niets over goed of kwaad van seksualiteit op zich, of over seksuele relaties. Wat Lucas (en Matteüs) ook met dit verhaal wil zeggen, het is in ieder geval niet dat maagdelijkheid moreel beter is dan het huwelijk. Ze doen niet laatdunkend over seks, vrouwen, conceptie of geboorte. Ze vertellen gewoon dat Jezus geen vader had in de gewone zin van het woord, en dat dit kwam omdat Maria de unieke genade had ontvangen om de moeder te zijn van God in het vlees verschenen.

Lucas heeft helemaal niet het idee dat dit Jezus op een of andere manier minder menselijk maakt. Wetenschappers zullen zeggen dat een maagdelijke geboorte in theorie mogelijk is (het gebeurt soms bij kleine dieren, b.v. hagedissen), en dat een kind dat op die manier ontstaat een compleet menselijk wezen is. Als zoiets echt mogelijk is, dan is het probleem altijd nog dat het kind dan van nature vrouwelijk zou zijn. Vanuit wetenschappelijk perspectief is het echt bijzondere hier dat Jezus mannelijk was.

Wat de engel zegt lijkt een dubbele uitleg te zijn van het hele gebeuren. De **heilige Geest** zal over Maria komen, waardoor ze in staat is meer te doen en te zijn dan ze normaal zou kunnen (zoals de Geest altijd doet). Maar tegelijkertijd zal de 'kracht van de Allerhoogste haar als een schaduw bedekken'.

LUCAS 1,26-38 De aankondiging van de geboorte van Jezus

Dit is iets anders: God zelf, de schepper, zal haar volledig omringen met zijn soevereine kracht.

Dit klinkt allemaal erg vreemd, maar we moeten onthouden dat in de Bijbel, en in de hoogtepunten van het Joodse en christelijke denken, de ware God degene is naar wiens beeld mensen werden geschapen. We hebben het niet over een heidense god, die op een lompe en ongepaste manier inbreekt in de levens van sterfelijken. We hebben het over degene die, zoals Augustinus zei, ons gemaakt heeft voor zichzelf. Als hij het initiatief neemt, gaat het altijd om liefde, liefde die voor ons zal zorgen en ons op zal nemen in zijn reddende plannen. Maria is, wat dat betreft, het ultieme voorbeeld van wat er altijd gebeurt, wanneer God door genade aan het werk is in mensen. Gods macht van buiten, en de inwonende Geest binnenin, werken samen om dingen te doen die anders ondenkbaar waren.

Natuurlijk zal niemand overtuigd worden door het verhaal van Lucas, als ze niet op een bepaalde manier openstaan voor de mogelijkheid dat Jezus tegelijk volledig mens was, en ook degene in wie Israëls God persoonlijk op het wereldtoneel was verschenen. En het is belangrijk duidelijk te zeggen dat noch Lucas noch Matteüs (de twee schrijvers die expliciet vertellen over de conceptie van Jezus) de indruk wekt dat dit het meest belangrijke is aan Jezus. In al zijn brieven noemt Paulus nooit dat er iets bijzonders was aan de conceptie en geboorte van Jezus. De dood en **opstanding** van Jezus blijven voor hem veel belangrijker. Maar toch lijkt het verhaal van Lucas en Matteüs heel goed te passen in het verhaal over Jezus. Dat gevoel is moeilijk aan te wijzen, maar wel makkelijk te herkennen, als je tot geloof bent gekomen in de gekruisigde en opgestane Jezus, en je gedachten daardoor zijn geopend voor God die op een unieke manier in hem aanwezig was. Het is niet wat we verwacht hadden, maar het past gewoon.

De politieke of koninklijke betekenis die Lucas aan het hele gebeuren geeft is echter nog veel belangrijker voor het hele ver-

LUCAS 1,26-38 De aankondiging van de geboorte van Jezus

haal. Het kind dat geboren zal worden zal de **messias** zijn, de koning uit het huis van David. God had David een nakomeling beloofd, die voor altijd zou regeren – niet alleen over Israël, maar ook over de hele wereld. En deze komende koning zou, in zekere zin, ‘Gods zoon’ zijn (2 Samuël 7,14, Psalm 2,7, Psalm 89,27). Net als een groot deel van de uitspraken over Jezus uit het Nieuwe Testament, is dit tegelijk een enorme theologische bewering (Jezus wordt op een of andere manier geïdentificeerd met God, op zo’n unieke manier dat mensen het toen en nu moeilijk kunnen vatten en geloven) en een enorme politieke bewering (Jezus is de ware heerser van de wereld, op een manier die de Romeinse keizer en de machten van de wereld in onze tijd ver achter zich laat).

Voeg dat allemaal samen – de verwekking van een baby, de macht van God en de uitdaging aan alle menselijke wereldrijken – en we zien waarom het verhaal zo explosief is. Misschien is dat een van de redenen dat het ook zo controversieel is. Misschien is er wel zoveel gedoe en gezeur over of Maria Jezus kon krijgen zonder menselijke vader, omdat we, diep van binnen, niet willen weten dat er een koning zou kunnen zijn die zo’n absolute loyaliteit kan opeisen.

Wat we daar ook van vinden, we moeten niet voorbijgaan aan het contrast tussen de verwarde en verschrikte Zacharias in het vorige verhaal en de gehoorzame, nederigheid van Maria in dit verhaal. Ook zij bevraagt Gabriël, maar dit lijkt een verzoek om informatie te zijn, niet om bewijs. Ze wordt geconfronteerd met de kans de moeder van de messias te zijn, en hoewel ze nog niet weet wat dat betekent, zegt ze juist de woorden die door de jaren heen steeds hebben geklonken, als een voorbeeld voor de menselijke reactie op Gods onverwachte roeping: ‘De Heer wil ik dienen; laat er met mij gebeuren wat u heeft gezegd’.

LUCAS 1,39-56 Het Magnificat: Maria's loflied

LUCAS 1,39-56**Het Magnificat: Maria's loflied**

³⁹Kort daarop reisde Maria in grote haast naar het bergland, naar een stad in Juda, ⁴⁰waar ze het huis van Zacharias binnenging en Elisabet begroette. ⁴¹Toen Elisabet de groet van Maria hoorde, sprong het kind op in haar schoot; ze werd vervuld van de heilige Geest ⁴²en riep luid: 'De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot! ⁴³Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? ⁴⁴Toen ik je groet hoorde, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot. ⁴⁵Gelukkig is zij die geloofd heeft dat de woorden van de Heer in vervulling zullen gaan.'

⁴⁶Maria zei:

'Mijn ziel prijst en looft de Heer,

⁴⁷mijn hart juicht om God, mijn redder:

⁴⁸hij heeft oog gehad voor mij, zijn minste dienaar.

Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen,

⁴⁹ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan,

heilig is zijn naam.

⁵⁰Barmhartig is hij, van geslacht op geslacht,

voor al wie hem vereert.

⁵¹Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm

en drijft uiteen wie zich verheven wanen,

⁵²heersers stoot hij van hun troon

en wie gering is geeft hij aanzien.

⁵³Wie honger heeft overlaadt hij met gaven,

maar rijken stuurt hij weg met lege handen.

⁵⁴⁻⁵⁵Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar,

zoals hij aan onze voorouders heeft beloofd:

hij herinnert zich zijn barmhartigheid

jegens Abraham en zijn nageslacht,

tot in eeuwigheid.'

⁵⁶Maria bleef ongeveer drie maanden bij haar, en ging toen terug naar huis.

LUCAS 1,39-56 Het Magnificat: Maria's loflied

Waardoor zou jij helemaal uit je dak gaan en feestvieren, met alle remmen los?

Misschien het nieuws dat iemand van wie je houdt weer beter wordt en snel weer thuiskomt.

Misschien het nieuws dat je land bevrijd is van tirannie en onderdrukking, en kan uitzien naar een nieuwe tijd van vrijheid en voorspoed.

Misschien gebeurt het wanneer je de overstromingen die je huis bedreigden ziet wegstromen en terugtrekken.

Misschien is het de boodschap dat al je geldzorgen, of zorgen om je bedrijf, opgelost zijn en je eindelijk tot rust kunt komen.

Misschien is het dat telefoontje, waarin je wordt verteld dat je de baan hebt gekregen die je altijd al wilde.

Wat het ook is, je zou dingen doen die je normaal gesproken nooit doet.

Je danst in het rond met een vriend.

Je schreeuwt het uit en gooit je hoed in de lucht (ik deed dat ooit zonder na te denken, voordat ik me bedacht wat een cliché dat eigenlijk was).

Je belt iedereen op die je kunt bedenken en nodigt hen uit voor een feestje.

Je zingt een lied. Je bedenkt er misschien ter plekke één – waarschijnlijk met stukjes poëzie en liedjes die je al kende, of door je eigen nieuwe woorden toe te voegen aan een grootse oude hymne.

En als je in een cultuur zou leven waar ritme en metrum belangrijk zijn, zou het een lied zijn waarbij je in je handen kunt klappen, of op de grond kunt stampen.

Lees nu op die manier het lied van Maria. (Het wordt vaak het *Magnificat* genoemd, omdat dat in de Latijnse vertaling het eerste woord is.) Het is een van de beroemdste liederen in het christendom. Het is gefluisterd in kloosters, gezongen in kathedralen, bij kaarslicht gepreveld in kleine, afgelegen kerkjes en op muziek gezet met trompetten en pauken door Johan Sebastian Bach.

LUCAS 1,39-56 Het Magnificat: Maria's loflied

Het is het **evangelie** voorafgaand aan het evangelie, een krachtige heldere triomfkreet, dertig weken voor Betlehem, dertig jaar voor Golgota en Pasen. Het swingt en het zingt en het danst. Het gaat over God en het gaat over revolutie. En dat allemaal vanwege Jezus – Jezus die pas net ontstaan is, nog niet geboren is, maar Elisabets baby al van vreugde laat opspringen in haar buik en Maria uitzinnig maakt van opwinding en hoop en overwinning. Tegenwoordig zijn het in vele culturen de vrouwen die echt weten hoe ze moeten feestvieren, zingen en dansen, en met hun lichamen en stemmen dingen zeggen die veel dieper gaan dan woorden. Dat is wat we hier bij Maria's lied zien.

Ja, Maria moet ook nog heel wat dingen leren. Wanneer Jezus een baby is, wordt haar verteld dat een zwaard haar **ziel** zal doorboren. Ze zal hem drie dagen kwijtraken wanneer hij twaalf jaar oud is. Als hij dertig is, zal ze denken dat hij gek geworden is. Ze zal voorts in Jeruzalem drie dagen volledig wanhopig zijn, wanneer de God die ze nu nog onstuimig prijst haar verraden lijkt te hebben (ook dat is onderdeel van dezelfde Joodse traditie die ze in dit lied gebruikt). Ieder van ons die haar lied zingt moet deze dingen ook in gedachten houden. Maar het moment van triomf zal met Pasen en Pinksteren terugkomen, en dan niet meer weggaan.

Waarom begon Maria zo'n lied te zingen? Wat heeft het nieuws over haar zoon te maken met Gods sterke macht, die de machtssystemen van de wereld omver werpt, de machtigen vernedert en de nederigen verhoogt?

Maria en Elisabet hadden allebei dezelfde droom. Het was de oeroude droom van Israël: de droom dat op een dag alles wat de profeten hadden gezegd vervuld zou worden. Op een dag zou Israëls God doen wat hij tegen de eerste voorouders van Israël gezegd had: alle volken zouden door Abrahams geslacht gezegend worden. Maar daarvoor moesten de machten die de wereld gevangen hielden omvergeworpen worden. Normaal gesproken zou niemand God danken voor zegenin-

LUCAS 1,39-56 Het Magnificat: Maria's loflied

gen, als ze arm, hongerig, in slavernij of ellendig waren. God moest de dwingelanden, de machthebbers, de krachten van het kwaad overwinnen. En Maria en Elisabet kenden die krachten maar al te goed, want ze leefden in de donkere dagen van Herodes de Grote, wiens wrede willekeur in de rug gedekt werd door de dreiging van Rome. Maria en Elisabet zochten in de geschriften, zoals zoveel Joden in die tijd, en doordrenkten zichzelf met de psalmen en profetische teksten die spraken over genade, hoop, vervulling, omkering, revolutie, overwinning op het kwaad, en over God die hen eindelijk zou gaan redden.

Dat alles wordt in dit lied uitgestort, als een rijke, schuimende drank die over de rand van de beker stroomt en overal heen vloeit. Bijna elk woord is een citaat uit de Bijbel die Maria vanaf haar jeugd heeft gekend. Een groot deel klinkt als het lied van Hanna in 1 Samuël 2, het lied waarmee de geboorte van Samuël gevierd werd en alles wat God via hem zou gaan doen. Nu vieren deze twee aanstaande moeders samen wat God door hun zoons, **Johannes** en Jezus, zal gaan doen.

Dit hoort allemaal bij de achtergrond die Lucas opbouwt voor wat er komen gaat, wanneer de twee jongens opgroeien en waarlijk de instrumenten worden van Gods beloofde revolutie, de overwinning op de machten van het kwaad. Veel van wat Maria zingt, horen we terug in de prediking van haar zoon, wanneer hij de rijken waarschuwt niet op hun rijkdom te vertrouwen, en de armen het **koninkrijk** van God belooft.

Maar opnieuw geeft Lucas ons niet alleen het grotere plaatje. Maria's bezoek aan Elisabet is een prachtig menselijk portret van de oudere vrouw, die eindelijk zwanger is nadat alle hoop weg was, en de jongere, veel eerder zwanger dan ze gedacht had. Dat zou spanning kunnen opleveren. Maria had trots kunnen worden, en Elisabet jaloers. Maar dat gebeurt helemaal niet. In plaats daarvan lezen we juist de intieme details: Johannes springt drie maanden voor zijn geboorte op in de baarmoeder als hij de stem van Maria hoort, en de Heilige Geest leidt Elisabet tot het uitroepen van haar lofprijzing en

LUCAS 1,57-80 Het loflied van Zacharias

Maria tot het zingen van een lied.

Achter dit alles zit het vieren van Gods goedheid. God heeft het initiatief genomen – God de Heer, de Redder, de Machtige, de Heilige, de Genadige, de Trouwe. God is uiteindelijk de reden om feest te vieren.

LUCAS 1,57-80

Het loflied van Zacharias

⁵⁷Toen de dag van haar bevalling was aangebroken, bracht Elisabet een zoon ter wereld. ⁵⁸Haar burens en verwanten hoorden hoe barmhartig de Heer voor haar was geweest, en ze verheugden zich samen met haar. ⁵⁹Op de achtste dag kwamen ze het kind besnijden, en ze wilden het Zacharias noemen, naar zijn vader. ⁶⁰Maar zijn moeder zei: 'Nee, Johannes zal hij heten!' ⁶¹Ze zeiden tegen haar: 'Er is niemand in je familie die zo heet.' ⁶²Ze beduidden zijn vader te laten weten hoe hij het kind wilde noemen. ⁶³Hij vroeg om een schrijftablet en schreef erop: 'Johannes is zijn naam.' Iedereen was verbaasd. ⁶⁴En meteen werd de verlamming van zijn mond en zijn tong ongedaan gemaakt, en hij begon te spreken en loofde God. ⁶⁵Alle omwonenden waren diep onder de indruk, en in heel het bergland van Judea werden deze gebeurtenissen besproken. ⁶⁶Ieder die het hoorde bleef erover nadenken, en vroeg zich af: Hoe zal het verdergaan met dit kind? Want de machtige hand van de Heer beschermde hem.

⁶⁷Zijn vader Zacharias werd vervuld van de heilige Geest en sprak deze profetie:

⁶⁸Geprezen zij de Heer, de God van Israël,
hij heeft zich om zijn volk bekommerd en het verlost.

⁶⁹Een reddende kracht heeft hij voor ons opgewekt
uit het huis van David, zijn dienaar,

⁷⁰zoals hij van oudsher heeft beloofd bij monde van zijn heilige profeten: